

HET HERKENNEN VAN GROTE MEEUWEN (DEEL 2)

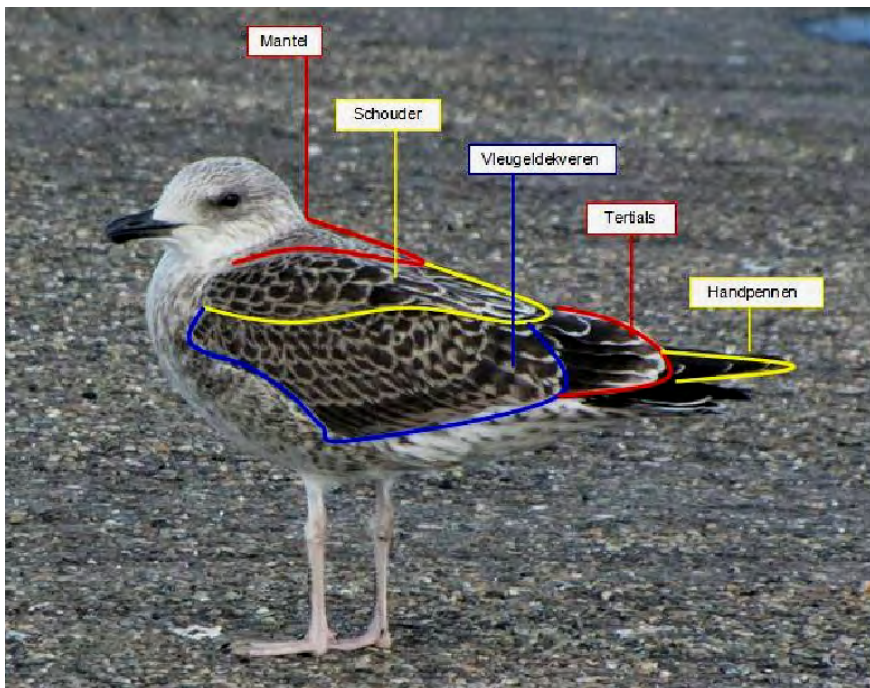
Bram Rijkse

In het eerste deel van dit artikel (*de Kruisbek* 3, juni 2012) werd gesteld dat je twee punten goed "tussen de oren" moet hebben als je meeuwen wilt determineren: ten eerste de specifieke kenmerken die bepalend zijn voor de leeftijd van een meeuw, en ten tweede de soortspecifieke kenmerken van een meeuw van een bepaalde leeftijd.

Met deze parate kennis ga je in het veld als volgt te werk:

- bepaal de leeftijd,
- stel de zichtbare relevante kenmerken vast,
- determineer de vogel aan de hand van leeftijd en zichtbare kenmerken.

In dit tweede deel wordt ingegaan op de rui en de specifieke kenmerken die gerelateerd zijn aan een bepaalde leeftijd. Ter ondersteuning zijn op onderstaande foto de meest relevante veerpartijen van een "zeemeeuw" - in dit geval een juveniele vogel - weergegeven. De armpennen zijn bij een vogel in zit meestal goed verstopt onder de vleugeldekkveren. Zo ook in dit geval.

De positie van de belangrijkste verschillende veerpartijen bij een "zeemeeuw".

Het doel van rui

Veren worden niet met een levenslange garantie afgeleverd. Na een jaartje hebben door slijtage de meeste hun beste tijd wel gehad. Belangrijke functies als vliegen en isolatie zouden in het geding komen, ware het niet dat er "rui" bestaat. Vóórdat de veren echt te slecht dreigen te worden, worden ze vervangen.

Het vervangen van een compleet verensetje duurt bij volwassen meeuwen een aantal maanden en gaat geleidelijk, waardoor de invloed op het vlieg- en isolatievermogen zo klein mogelijk blijft. Het is een jaarlijks terugkerend ritueel, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de "gedeeltelijke rui" en de "complete rui". Bij de eerstgenoemde worden in de winterperiode voornamelijk de veren van lichaam en kop vervangen; in het laatste geval worden - vanaf het vroege voorjaar tot in de winter - ook alle vleugel- en staartveren gewisseld.

Soms "vergeet" een meeuw zijn veren te ruïen, en kan je individuen zoals op onderstaande foto tegenkomen, waarbij vooral de vleugeldekken extreem gebleekt en versleten zijn.

Versleten en gebleekte dekken ...

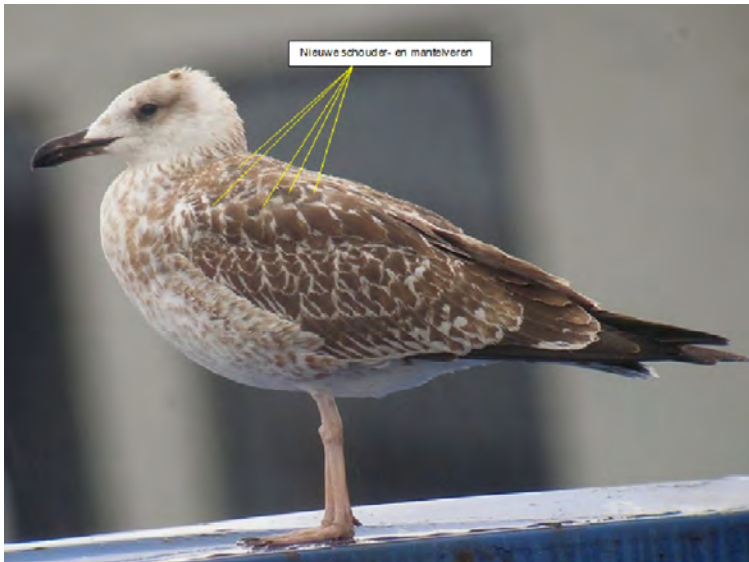
Om misverstanden te voorkomen: de rui van een "zeemeeuw" stopt niet zodra deze de volwassen status heeft bereikt; ook volwassen meeuwen doorlopen ieder jaar zowel een gedeeltelijke als een complete rui. Bij volwassen exemplaren is het verschil vóór en ná de rui echter minder opvallend dan bij onvolwassen vogels.

De (postjuvenile) rui tijdens het eerste kalenderjaar

Een "zeemeeuw" die net ter wereld is gekomen, heeft de eerste weken een bruin donskleed, dat al snel wordt ingeruild voor echte veren waarmee gevlogen kan worden. Dit wordt het juveniele kleed genoemd. Als al het dons verdwenen is, ziet

zo'n puber er uitermate strak uit. Die eerste veren zijn mooi, gaafgerand, en zitten keurig gerangschikt op de juiste plaats. Daardoor ontstaat er een fraai, eenduidig kostuum, grotendeels bruin van kleur.

Al in de loop van de zomer worden de eerste juveniele veren van de mantel en schouders er één voor één uitgegooid. Ze worden vervangen door nieuwe exemplaren die over het algemeen goed te herkennen zijn doordat ze levendiger zijn getekend. Dit is de start van de zogenaamde postjuveniele rui, een gedeeltelijke rui die zich beperkt tot mantel- en schouderveren en een deel van de lichaamsveren. In de regel worden de overige juveniele dekveren, de handpennen en de staart pas vanaf het volgend voorjaar tijdens de complete rui vervangen. "In de regel" suggereert dat er uitzonderingen zijn; die zijn er, maar deze worden besproken tijdens de soortbeschrijvingen in één van de volgende delen.

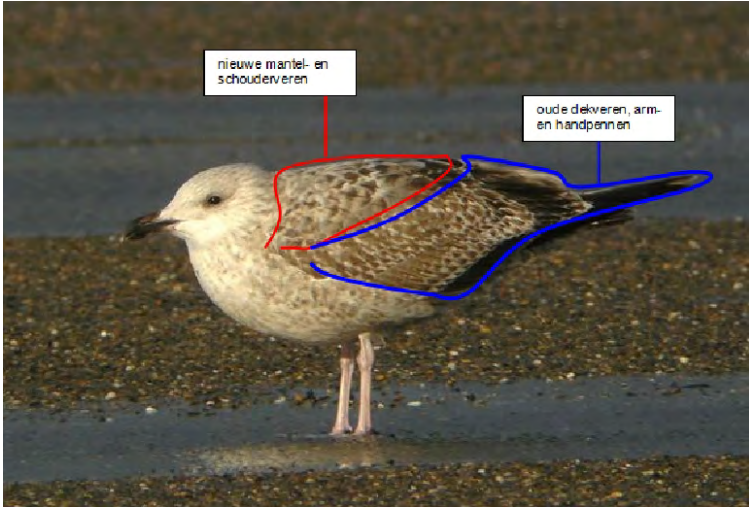
De juveniele/1ste kalenderjaar vogel hierboven is een maandje of drie oud. Op de foto is aangegeven welke veertjes al tijdens deze postjuveniele rui vervangen zijn door nieuwe exemplaren.

In grote lijnen is het vervangen van de mantel- en schouderveren in november bij alle 1ste kalenderjaar "zeemeeuwen" wel afgerond, en is er vanaf dat moment een duidelijk contrast te zien tussen de nieuwe en oude veren, zoals bij de half jaar oude vogel op de volgende foto.

De rui tijdens het tweede kalenderjaar

Tijdens de jaarwisseling promoveert een half jaar oude meeuw automatisch van een 1ste naar een 2e kalenderjaar exemplaar. Tot nog toe zijn alleen de mantel- en schouderveren geruid, maar vanaf dit moment worden ook veel bruine kop- en lichaamsveren vervangen door nieuwe, lichter gekleurde exemplaren. En terwijl de

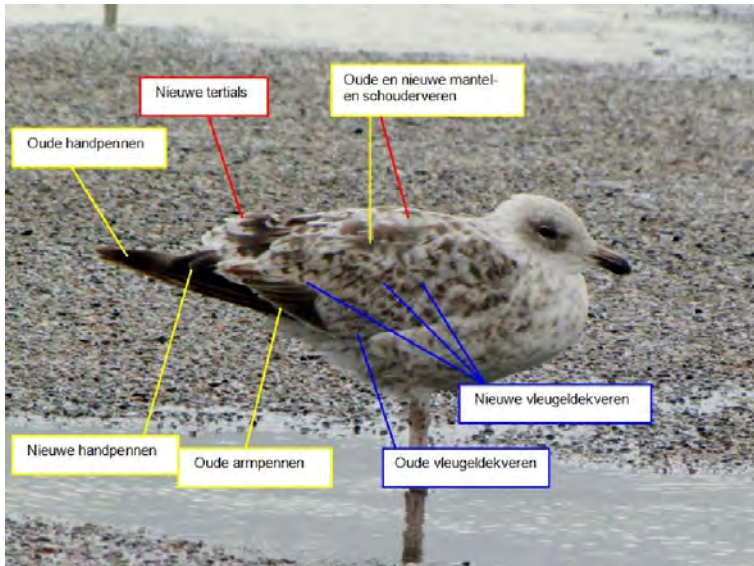
kop en onderdelen door deze "gedeeltelijke rui" steeds lichter worden, verbleken door slijtage ook de nog steeds aanwezige juveniele vleugeldekveren en slagpenen. Zo'n vogel kan in de loop van het voorjaar dan ook erg bleek overkomen. De kwaliteit van deze juveniele veren wordt uiteindelijk zo slecht, dat vanaf april de tijd rijp is om afscheid te nemen van de gesleten en gebleekte dekveren en staart- en slagpenen, en plaats te maken voor nieuwe exemplaren.

Contrast tussen nieuwe en oude veren...

Deze zogenaamde "complete rui" begint onopvallend met de binnenste van de tien handpenen. Onopvallend, omdat de binnenste vier handpenen bij een zittende vogel altijd onder de vleugeldekveren verscholen liggen. Vanaf het begin van de zomer vallen er ook duidelijk "gaten" in het gesloten patroon van de vleugeldekveren. Een dergelijk gat kan zo groot zijn, dat de armpennen - die anders altijd verscholen liggen - nu open en bloot zichtbaar zijn, zoals te zien is op de foto bovenaan de volgende pagina. De afgebeelde vogel is ongeveer een jaar oud. Een 2e kalenderjaar "zeemeeuw", met zowel nieuwe als oude juveniele veren, ziet er in de zomermaanden op z'n zachtst gezegd nogal rommelig uit. De oplettende kijker ziet ineens ook een duidelijk verschil in kleur en vorm tussen de oude puntige, gerafelde en (licht-) bruin verkleurde handpenen, en de nieuwe zwarte handpenen die onder de armpennen tevoorschijn komen. De combinatie van puntige juveniele handpenen en afgeronde nieuwe handpenen is een uniek kenmerk voor een vogel in deze leeftijdscategorie.

Aan het eind van de herfst/begin van de winter zijn - in de regel - alle juveniele veerpartijen (inclusief de staart) vervangen door een nieuwe generatie veren. Een vers geruide vogel heeft vaak kenmerken van zowel een volwassen als een onvolwassen "zeemeeuw", zoals is te zien bij de anderhalf jaar oude vogel links op de foto onderaan op de volgende pagina. Let bij de andere exemplaren ook even op de verschillen in vorm, koptekening, mantelkleur en kleur van de naakte delen.

Het verloop van de rui na het tweede kalenderjaar

In grote lijnen is het ruischema vanaf het 2e kalenderjaar constant hetzelfde: een gedeeltelijke rui in de tweede helft van de winter, gevolgd door een volledige rui vanaf het voorjaar tot aan de volgende winter.

Na afronding van de gedeeltelijke rui in de winter is de vogel goed te herkennen aan de kakelverse spierwitte kop. Het resultaat van de complete rui is te zien aan het begin van de winter: een hele "nieuwe" meeuw, die strak in het pak steekt en

over het algemeen een flinke gestreepte kop heeft.

In een schema ziet het verloopt van de jaarlijkse rui van een volwassen "zeemeeuw" er globaal dus als volgt uit:

	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec
handpennen, incl. dekveren												
armpennen, incl. dekveren												
staartpennen												
lichaam, mantel/schouders, kop												

Tenslotte hieronder twee foto's van volwassen "zeemeeuwen": de eerste van een vogel in het najaar, na de complete rui. De tweede van een vogel in het vroege voorjaar, nadat tijdens de gedeeltelijke rui de lichaam- en kopveren zijn vervangen.

In het volgende deel wordt uitgewerkt hoe leeftijdsbepaling kan helpen bij het onderscheiden van de verschillende grote meeuwsoorten.